

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI

Ayrı Basım

karavi Mehmed Efendi Medresesi, Belediye Sarayı
kası Hoşkadem Sokak Saraçhane / İSTANBUL
berleşme Adresi: P. K. 94 Aksaray/İSTANBUL

Tel: 520 53 63 — 511 10 06

Yer No = abH64

ÇEKÜL KÜTÜPHANESİ

DEMİRBAŞ NO. 060472

SINIFLAMA NO.

06464

BAĞIŞCI

GELİŞ TARİHİ

BÜROKRASİMİZ VE ESKİ ESERLERİMİZ :**AMCAZÂDE HÜSEYİN PAŞA YALISI****Halit ÇAL***

Bu yazımızda, güzide eserlerimizden Amcazâde Hüseyin Paşa Yalısı'nın, Cumhuriyet devrinin yarısından fazla süren bir bürokrasi savaşını ortaya koyması bakımından ilgi çekici gelen mâcerasından söz etmek istiyoruz.

İstanbul Kanlıca'daki yapı, sanat târihi cephesiyle oldukça tanınmış bir eserdir ve hakkında pek çok yayın bulunmaktadır¹. Bu yüzden binânın mimarî ve tezyinî değerinden söz etmek istemiyoruz. Ancak muhtemelen 1700 yılında inşa edilen yalının², İstanbul'un en eski bir kaç yalısından biri olduğunu belirtmekle yetineceğiz. İstanbul'daki sâdece iki benzerinden biri Topkapı Sarayı III. Ahmed yatak odası, diğeri bu gün büyük kısmı yıkılmış olan Zarif Mustafa Paşa Yalısı'dır³.

Konuyla ilgili olarak arşivde bulunabilen en eski belge 1932 yılına âittir⁴. Hangi sebeple olduğunu bilemediğimiz, Maarif Vekâleti'nin 24.12.1932 gün ve 85871 sayılı, İstanbul Asâr-ı Atîka Müzeleri Umum Müdürlüğü'ne yazısıyla, konağın incelenmesi istenilmiştir. İstanbul Eski Eserleri Koruma Encümeni bu yazı üzerine bir rapor hazırlar. Raporda kısaca şunlar denilmektedir⁵.

1- Yalının tâmirine veyâ müze hâline getirilmesine imkân yoktur.

2. Yalının dış kısmı çürümüştür. "İçindeki tezyinâtı koruyarak yeni bir zarf meydana getirmek fennen ve sanaten imkânsızdır".

3. Binânın kıymeti içindeki süslemelerdedir. "... hâricî kısmında hiç bir kıymet-i mimâriyye yoktur. Süslemenin yüzde yetmiş harap olmuştur".

Mevcut durum böylece ortaya konulduktan sonra yapılabilecek tek şey olarak, Topkapı Sarayı içinde ve etrâfında bir yerde, kurulacak metal veyâ ah-

(*) G.Ü. Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Araştırma Görevlisi.

şap iskelet üzerine iç süslemelerin monte edilmesi teklif edilmektedir. Ayrıca yalındaki süslemeye 5000 TL değer biçilmiş, nakil ve monte işlemlerinin ise 15.000 TL'na yapılabileceği belirtilmiştir.

Bakanlık merkez teşkilâtı bu raporu da İstanbul Belediyesi'ne göndererek, yalının satın alınıp müzeye devredilmesini ister⁶. İstanbul Belediyesi ise bütçede tahsisâtı olmadığını belirterek işi kabul etmez ve yazıları, ekinde belediyece hazırlanan bir rapor olduğu halde gönderir⁷. Yine kısaca özetini vereceğimiz bu rapor ne gariptir ki, bu işten birinci derecede sorumlu olan İstanbul Eski Eserleri Koruma Encümeni raporundan daha ayrıntılı ve gerçekçidir.

Raporda iç süslemelerin kıymetinden bahsedildikten sonra ilk raporda dikkat edilmeyen şu esas ortaya konulur:

Binâ yerinde korunmalıdır. Yine ilk raporun aksine "... binânın mimârî ve plan değeri..." olduğu ileri sürülür. Belediyeye göre ahşap aksâmın zamanla sünger hâline gelmesi yüzünden sökülmeleri mümkün değildir. Çatı ve dış kısımların tâmirini yaparak binânın ömrünü uzatmak, âcilen yapılması gereken işlerdir. İç süslemelerin tâmirinde ne kadar başarılı olunacağı şüphelidir.

1940 yılına kadar süren bir sessizlikten sonra zamânın Antikiteler ve Müzeler Müdürü Hamit Zübeyr Koşay, Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü Tahsin Öz'e, yıllardır sürüncemede kalan bu işin halledilmesi için gerekli olan her şeyin yapılmasını yazar⁸.

Tahsin Öz cevâbî yazısında Eski Eserleri Koruma Encümeni raporundaki nakil teklifine karşı çıkar ve binânın yerinde korunması gerektiğini, hattâ İstanbul'un imar planını hazırlayan Prost'un bile, önceleri, yola giden yapıyı sonradan muhafaza ettiğini, İstanbul Belediyesi ile görüşmesinde Bakanlık tâmir etmeyi kabul ettiği takdirde istimplâk edebileceklerini bildirdiklerini ifâde eder⁹.

Bakanlık bu yazı üzerine İstanbul Belediyesi'nden, yalının istimplâk edilip kendilerine onarılmak üzere devredilmesini ister¹⁰. Bir yandan da tâmir keşfinin hazırlanmasına girişir¹¹.

Aradan sekiz sene geçmiş ve henüz hiç bir şey yapılmamış iken konu, aynı bakanlığa bağlı iki kuruluş olan İstanbul Arkeoloji Müzesi ile (Arkeoloji Müzesi Müdürü aynı zamanda Eski Eserleri Koruma Encümeni başkanıdır) Topkapı Sarayı Müzesi arasında çekişmeye dönüşür: Topkapı Sarayı Müzesi, Bakanlığa yazdığı yazısında, encümenin daha önce kıymeti yoktur, dediği yapı için sonradan mimârî ve sanat değeri vardır dediğini belirtirken¹², Eski Eserleri Koruma Encümeni Topkapı Sarayı Müzesi'nde hazırlanan tâmir keşfinin kendi onaylarından geçmesi gerektiğini ileri sürer¹³.

Bakanlık bu kavgada Topkapı Sarayı Müzesi'nin yanında yer alır ve işin

BÜROKRASİMİZ VE ESKİ ESERLERİMİZ : AMCAZADE HÜSEYİN PAŞA YALISI

Tahsin Öz'e havâle edildiğini yazar¹⁴. Zaman habire akıp giderken daha önce istimplâki kabûl eden İstanbul Belediyesi'nde, Belediye Meclisi işi kabûl etmez¹⁵.

Bunun üzerine Bakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden yalının mütevellisi tarafından tâmir ettirilmesinin sağlanmasını ister¹⁶. Vakıflar, bu tâmirin âdetâ yeniden yapılması demek olacağını ve bu günkü şartlarla buna imkân görülmediğini bildirir¹⁷. Bakanlık, bu raporu Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'ne göndererek, tâmiratın mümkün olup olmadığına dâir ayrıntılı bir rapor ister¹⁸.

Tahsin Öz, Güzel Sanatlar Akademisi Mimarî Şûbesi Reisi Sedad Hakkı Eldem, Abideleri Koruma Heyeti Azası'ndan Mimar Macit Kural ve Ekrem Hakkı Ayverdi'ye birer rapor hazırlattırır¹⁹. Sahalarının uzmanı olan bu şahıslar, yalının onarımının kâbil olduğu üzerinde birleşmektedirler. Sedad Hakkı Eldem, süslemelerden bozulmuş olanların tâmiri ve yok olanların yeniden yapılmasının kesinlikle karşısındadır. Ekrem Hakkı Ayverdi, tıpkı eksik bir çini vazoyu tamamlar gibi, mevcut parçaları sağlamlastırdıktan sonra kalan kısımların ölü renkli malzemeyle doldurulabileceği şeklinde benzer bir tavır gösterir.

Maarif Vekilliği bu raporları Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne göndererek yalının onarımını tekrar ister²⁰.

Bu sırada devreye Fransızlar girer. Maarif Vekili Hasan Ali Yücel, İstanbul vâlisine yazdığı yazıda Fransa büyükelçisinin kendisine, eski Fransız sefirinin eşinin yardımıyla 1915 yılında Fransızca olarak yayınlanan yalı hakkındaki kitaptan söz ederek, bu yalıyı İstanbul'un imar planını hazırlayan Prost'un keşfine göre 27.000 TL'na hükümetinin yardımıyla veyâ yalnız olarak onarmak istediklerini söylediğini bildirir ve belediyeden tekrar yalının istimplâkinin yapılmasını ister²¹.

Meselenin böyle yayılması, savaş hâlindeki bir ülkenin bile para yardımı yapmayı kabûl etmesine rağmen burokrasimiz hâlâ topu birbirine atmakla meşgüldür. İstanbul Belediyesi binânın târihî kıymetini tesbit için bir komisyon kurar ve Tahsin Öz'ü üye seçer²². İşin uzatılmasına kızan Tahsin Öz ise yalının kıymetinin uzman raporlarıyla belli olduğunu söyleyerek bu çağrıyı reddeder²³. Ayrıca Bakanlığa, bir binânın târihî kıymetini tesbit işinin Maarif Vekâleti'nin yetkisinde olduğunu, bunun başka bir makamca yapılmasının kabûl edilmeyeceğini, belediyenin bu tutumunun binânın mahvına yol açacağını bildirir²⁴.

Daha sonra tekrar Sedad Hakkı Eldem'le hazırladıkları bir raporla mütevellinin öldüğünü, bakanlığın onarım yapması ve Topkapı Sarayı'na bağlı bir müze hâline getirmesi gerektiğini, bakanlığa arzederler²⁵.

Bu yazı üzerine bakanlık bir kere daha İstanbul vali ve belediye reisliğinden yalının istimplâkini talep eder²⁶.

İstanbul belediyesi ise mevzuat müsâit olmadığı için bu sene bir şey yapılamadığını, gelecek mâlî yıl için 20.000 TL ödenek ayırabileceklerini ifade eder²⁷.

Aradan bir yıl geçip 1946 yılına girilmesine rağmen ortada elle tutulur bir şey yoktur. Tahsin Öz bu sene de vâlinin teklif ettiği fakat Belediye Encümen üyelerinin istimplâki kabûl etmediğini bildirir²⁸.

Bakanlık bunun üzerine kulis faaliyeti gibi, resmî yazışmalarda pek görülmeyen bir yola girer. Belediye Encümeni üyeleri tek tek iknâ edilerek 1947 bütçesine gerekli ödeneğin konulmasının sağlanmasını yazar²⁹.

Binânın vakıf ve meşruta olması yüzünden devlet bütçesinden onarılmasına, mâlî formaliteler bakımından imkân bulunamadığı için Millî Eğitim Bakanını Hasan Ali Yücel başkanlığında devrin üst makam yöneticilerince, "Türkiye Anıtlarının Korunmasına ve Onarılmasına Yardım Derneği" kurulur.

Ve nihâyet tam 16 senelik bir yazışma faslından sonra 5.000 TL ödenekle, Türkiye Anıtlarının Korunmasına ve Onarılmasına Yardım Derneği, 1947 yılında Millî Eğitim Bakanlığı denetiminde, yalının deniz cephesini onarır. Bu durumda bile İstanbul Arkeolojisi Müzesi-Topkapı Sarayı Müzesi çekişmesi devâm etmektedir. İstanbul Arkeolojisi Müzesi Bakanlığa yazdığı yazıyla habersiz onarım yapıldığını ilgili kuruluş olarak kendilerinden izin alınması gerektiğini bildirir. Bakanlık ise yine Topkapı Sarayı Müzesi'nin yanındadır. Onarımın Genel Müdürlük mimarlarının keşfine göre yapıldığını, Topkapı Sarayı Müzesi mimarlarının denetiminde olduğunu, Anıtlar Şûbe Müdürü Ali Saim Ülgen'in onarımı yerinde gördüğü ve başarılı bulunduğunu söyler³⁰.

Sınırlı ödenekle binâ sâdece denize uçmaktan kurtarılmış, ancak meseleler halledilmemiştir. Bu sefer Bayındırlık Bakanlığı'ndan tahsisat istenir³¹, fakat sonuç alınmaz.

Artık işi Türkiye Anıtlar Derneği (eski Türkiye Anıtlarının Korunmasına ve Onarılmasına Yardım Derneği) üstlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı'ndan yalı için ödenek ister³², yıllık programlarının ancak yetiştirildiği cevâbını alır³³. Roller değişmiş, bu defâ diğer kurumlar Millî Eğitim Bakanlığı'ndan yalı için para istemeye başlamışlardır. İstanbul vâlisi ve Belediye Başkanı Fahreddin Kerim Gökay yalının 50.408.TL bedelli keşfini yaptırır ve ödenek için Millî Eğitim Bakanlığı'na yazar³⁴.

Yazışma faslı iyice Türkiye Anıtlar Derneği ile Millî Eğitim Bakanlığı arasına kayar. Dernek sürekli olarak para istemekte, bakanlık ise mevzuata uymadığı için parayı Mâliye Vekâleti'nden istemelerini söylemektedir³⁵.

İlk onarımdan 7 sene sonra 1954 yılında dernek genel merkezi yalının onarımını için İstanbul şûbesine 10.000 TL gönderir³⁶. Fakat onarımın tamamlanabilmesi için daha 75.000 TL'na ihtiyaç vardır ve dernek genel başkanı, zamanın

BÜROKRASİMİZ VE ESKİ ESERLERİMİZ : AMCAZADE HÜSEYİN PAŞA YALISI

Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'den - yalıyı yaptıran Amcazâde Hüseyin Paşa da Köprülüler âilesindedir - yardım ister: "... Köprülü Hânedânının değerli necip oğlundan hükümetimiz katında delâlet ve vesatette bulunmasını..." Bu yazıyla da bir neticeye varılmaz.

Genellikle olduğu gibi, iş yapılmaya çalışılırken ortada kimseler yokken, para bulunup iş yapılmaya başlanınca akıl verenler çoğalmaktadır: Türkiye Yüksek Mimarlar Birliği, Türkiye Anıtlar Derneği'nin bu işi tam yapamayacağını, restorasyonun ilmî bir heyet denetiminde yapılmasını ister³⁷.

Buna cevap Gayrı Menkûl Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'ndan gelir. O sıralarda yeni yeni çalışmalarına başlayan kurul 26.1.1955 gün ve 337 sayılı kararıyla, yalının sahasında üstad bir mimar olan A. Hikmet Koyunoğlu tarafından itinâlı bir şekilde yapıldığını bildirir.

1954 yılı içinde yalı için toplam 30.000 TL harcanmış, dış kısımları, çatı ve saçaklar onarılmıştır³⁸.

Fakat restorasyon yine bitmemiştir ve Maarif Vekâleti, Türkiye Anıtlar Derneği'nce yapılacak onarım için İstanbul Rölöve Bürosu'nun onarım keşfi yapmasını ister³⁹. 1957 yılındaki bu yazışmadan sonra 1968 yılına kadar süren uzun bir sessizlik dönemi görülür. 1968 senesinde Gayrı Menkûl Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu, 10.4.1968 gün ve 365 sayılı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne yazısı, eki kurul üyesi Sedat Hakkı Eldem'in raporunda, yalının çökmekte olduğu, iç dekorasyona âit parçaların çoğunun kaybolduğu bildirildikten sonra, çâre olarak tâmirin ancak yeniden inşâ şekliyle olabileceği, gizli bir betonarme karkas sisteminin kullanılabilmesi ve bu ameliyenin 1.000.000 TL'nı bulmayacağı belirtilir⁴⁰. Bundan da anlaşıldığı gibi 1957-1968 yılları arası başka onarım yapılmamıştır.

Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü bu rapora, II. Beş Yıllık Kalkınma Programı'nda yer almadığı için bir şey yapılamayacağı cevâbını verir⁴¹.

Arşivde konuyla ilgili bulabildiğimiz son belgeler olayın hâlâ makamlar arası yolculuğuna devâm ettiğini göstermektedir: Gayrı menkûl Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 12.5.1968 gün ve 3970 sayılı, 19.2.1971 gün ve 5712 sayılı kararları ile, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne yalının kurtarılması yolunda tavsiye kararları gönderilir. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne görüş sormasıyla, mâceranın arşivdeki kısmı sona erer⁴².

1978 yılında bu defâ TAÇ (Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Korumak) Vakfı, aynı zamanda vakfın amblemi olan yalıyı onararak çatısını aktarmış, cephe boyasını yenilemiştir. 1984 yılında yine "dîvân-hâne" kısmı dış cephesi düzeltilmiştir (TAÇ Vakfı 1984 Faaliyet Raporu). Bu arada vakıf, Kültür ve Tu-

rizm Bakanlığı'na yalının istimlâk bedelini ödeyebileceğini bildirir. Fakat 1985 Yılı Faaliyet Raporu'na göre istimlâkin kânunen mümkün olamaması yüzünden yalı sâhibiyle bir protokol düzenlenir ve 20 senelik işletme hakkı vakfa âit olmak üzere, vakıf yalını onarmayı kâbul eder.

Şüphesiz şimdiye kadar yazdıklarımız adı geçen kurumları karalamak için kaleme alınmamıştır. Konuyla doğrudan ilgili iki ana kuruluş olan Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Vakıflar Genel Müdürlüğü, kuruldukları günden beri çok sayıda eski eseri restore etmişlerdir. Bu konuda da, özellikle cumhuriyetin ilk yıllarında devletin bütün kademelerinde her şeyin tam olarak yerli yerine oturmadığı gözden uzak tutulmamalıdır. Üstelik yalıların meşruta bir vakıf olması her iki teşkilâtı kânunlar ve yönetmeliklerle durdurmuş olmalıdır. Nitekim özel mülkiyetteki eski eserlerin bakımından sâhibini sorumlu tutan, bu yapılmadığı takdirde istimlâk hakkını devlete tanıyan kânun bile ancak 1960 yılında yürürlüğe girmiştir⁴³.

Fakat, Amcazâde Hüseyin Paşa Yalısı meselesinde, iki kuruluşun da konuya tam sâhip çıkmadıkları görülmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü, 5.6.1935 gün ve 2762 sayılı Vakıflar Kânunu'nun 1. maddesi dolayısıyla mülhak vakıfların denetiminden sorumludur. Yâni başından beri bu işi adı geçen kurumun tâkip etmesi gerekirken, sonuna kadar bu işle pek ilgilenmemiştir.

Başlangıçta işi sürükleyen Millî Eğitim Bakanlığı'nın devamlı olarak, yalının istimlâkini İstanbul Belediyesi'ne yaptırmak istemesi, hattâ resmen Belediye Meclis üyelerini tek tek iknâ etmek istemesine rağmen bu istimlâki kendisinin niye yapmadığı anlaşılamamaktadır. Meşruta bir vakıf olduğu için istimlâkinde kânunî bir engel var idiyse, bunun yine resmî kuruluş olan belediye için de geçerli olması gerekirdi. Ayrıca bu meselenin yaklaşık 50 sene sürmesi, mevzuat bahanesini de ortadan kaldırmaktadır. Bu kadar uzun bir sürede kânunî engeller ortadan kaldırılabilirdi gibi, sâdece onarım yapılmayışını istimlâk sebebi sayan kânun da 1960 yılından itibaren yürürlüktedir. Benzer şekilde vakıf eserleri için de bir kânun çıkartılabilirdi.

Bunlardan başka, aynı teşkilâtın iki biriminin yalını düşünmekten çok bu işi prestij meselesine dönüştürmeleri, İstanbul Belediyesi'nin, işe Fransa büyükelçisinin müdahalesini sağlayacak kadar tanınmış bir eser olduğu halde ve kendi elemanlarının bile daha önceden eski eserdir dediği yalı için, kıymet tespit komisyonu kurmaya kalkışması, işi yapmaktan çok, bundan sıyrılma çabalarını göstermektedir.

Allah'a şükürler olsun ki yalı bu gün mucize kâbilinden ayakta kalabilmistir. Ama eğer yıkılmış olsaydı, bunun hesabını hangi kânun, hangi yönetmelik ve hangi yazışma zinciri verebilirdi?

Eserlerimizin onarılmasında karşılaşılan bürokratik engelleri şu veyâ bu yolla aşmak, bürokratların görevidir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın konuyu sürekli gündemde tutması ve büyük bir ihtimâlle bu yalı yüzünden Türkiye Anıtlar Derneğini kurması, bu yolla atılmış mühim adımlardır; ancak yetersiz kalmışlardır. 1954 yılında eserin dış kısımları ve çatısı onarıldığı halde, 1968 yılında betonarme kafese gerek duyulacak kadar harap olmuştur ve iç süslemelerin bir kısmı kaybolmuştur. Yani 1932 yılından beri yapılan yazışmalar, harcanan gayretler, fâsılalarla dört onarımı gerçekleştirmişse de bu uzun vâdede pek işe yaramamıştır. 1978 ve 1984 yılında yapılan onarımlar, 1947 ve 1954 senelerinde tamir edilen fakat yeniden çatı ve deniz cephesinde tekrar edilmiştir.

Sonuç olarak bürokrasimizin bu savaştan yüzünün akıyla çıktığını söylemek mümkün değildir. Geçirdiği buncu bâdireden kurtulan yalının, eski eser kıymetinin biraz daha iyice anlaşılmaya başlandığı günümüzde, restoresinin düşünülmesi gerekirken, ne yazık ki hâlâ istimlâk edilip yıkılacak yapılar arasına da adı geçmesi üzücüdür⁴⁴.

Bütün bunlar, dikkati bürokratik teşkilâtlanmaya çekmektedir. Şu anda fiilen eski eser onarılmayla uğraşan iki ana kuruluş vardır. Eski Eser ve Müzeler Müdürlüğü ve Vakıflar Genel Müdürlüğü. Bunların yanında Millî Saraylar Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, Bayındırlık Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı gibi resmî kurumlarla Türkiye Turing Otomobil Kurumu ve Türkiye Anıt ve Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı gibi yarı resmî sayılabilecek kurumlar bu işle uğraşmaktadırlar. Bu kurumların birbirleriyle ilişkisi yok denecek kadar azdır. Hattâ yakın zamanlara kadar tek tasdik makamı olan Gayri Menkûl Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'ndan bile izin alınmadığı bilinmektedir. Bu durum eski eserler konusunda çok başlılık yarattığı gibi kurumların birbirlerinin tecrübelerinden faydalanmayışı sonucunu doğurmaktadır. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Vakıflar Genel Müdürlüğü dışında kalanlar nisbeten daha az sayıda ve aralıklarla onarım yaptıkları için hatâ payları yüksek olabilmektedir.

Bize göre Türkiye'deki taşınmaz eski eserlerin bakımını tek bir kurum üstlenmektedir. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ilgili birimleri Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde, bütün kadrolarıyla berâber aynı bir kurum hâlinde birleştirilmelidir. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilâtı da (Bölge Müdürlükleri ve Rölöve Müdürlükleri), Bölge Müdürlükleri hâline getirilmeli ve sayıları çoğaltılmalıdır. Zirâ mevcut uygulamalar merkezden kontrol edilen onarımlarda çok büyük hatâlar yapıldığını göstermiştir. Taşra teşkilâtının takviyesiyle eserlerin yerinde kontrolü sağlanabilecektir. Diğer bakanlıklar mülkiyetinde bulunan eserlerin onarımını da sâdece bu kuruluş yapabilmelidir.

Her hangi bir sebeple şahıs elinde bulunan anıt eserler de bir program dâhilinde istimlak edilmelidir.

Konuyla biraz ilgilenen bütün araştırmacıların, mevcut sistemden memnun olmadıklarını ve bu alanda yeni bir kuruma ihtiyaç duydukları bilinmektedir.

Bu fikirler arasında en somut olanı Besim Çeçener'e aittir. Geniş bir teklifler dizisi içinde, taşınmaz eski eserlerimizle ilgili olarak, antik devir dışında kalan câmi medrese vb. yapıların imar mevzuatı içinde çözülmesini teklif etmektedir⁴⁵. D. Kuban "...mimârî eserleri vakıfların, bakanlıkların, müzelerin özel kişilerin malı olmaktan çıkarıp milletin malı yapabilecek yeni bir kuruma ihtiyaç..." olduğunu⁴⁶, A. İsvan yeni bir merkezî örgüt istediğini⁴⁷, A. Akurgal ise Tanıtma Müsteşarlığı'nın bu işi üstlenmesi gerektiğini⁴⁸ ifade etmektedir. Vakıf eserler konusunda rapor hazırlayan Ü. Güzel yine Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bu konuda birleştirilmesi gerektiği fikrindedir⁴⁹.

DİP NOTLAR :

- 1- Bak. Boyar, S., "The Yalı of Amcazâde Hüseyin Paşa Yalısı" **Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni**, S.33/312.1972,s.28-32.
- Eldem, S.H., "Amcazâde Hüseyin Paşa Yalısı" **Arkitekt**, S.3/12, 1933,s.377-381.
- Eldem, S.H.; Ünver, S., **Amcazâde Hüseyin Paşa Yalısı**, Turing Otomobil Kurumu Yayını.
- **Saladin, H., Mesquich, R., Le Yalı des Kepruli'â Anatoli Hisar**, Paris, 1915.
- Tamer, C., "Kanlıca'daki Amcazâde Hüseyin Paşa Yalısı ve Yapılan Onarım", **Arkitekt**, S.16/191-192. s.1947,248-251,292.
- Ünver, A.S., **Anadolu Hisarındaki Amuca Hüseyin Paşa Yalısı**, İstanbul,1956.
- Yücel, E., "Amcazâde Hüseyin Paşa Yalısı", **Artitekt**, s.12/95,1969,s.20-21.
- 2- S. Hakkı Eldem'in 26.5.1944 târihli, "Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'ne" yazısı; C. Tamer., a.g.m.s.248.
- 3- S. Hakkı Eldem'in 26.5.1944 târihli "Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'ne" yazısı; Zarfif Olgun ve Hüseyin Tayla'nın "Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'ne" raporu.
- 4- Kaynak olarak kullanılan resmî yazışmalar, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Anıtlar ve Restorasyon Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır. Sistemli bir arşiv olmadığı için belgelerin bulunduğu klasörün dışındaki yazıyı veriyoruz: 732,35 İstanbul 115- Amca Hüseyin Paşa Yalısı 116- Fatma Sultan Yalısı 117- Hacı Vesim Paşa Yalısı 118- Zeki Paşa Yalısı 119- Zarfif Paşa Yalısı.
- 5- İstanbul Asâr-ı Atıka Müzeleri Umum Müdürlüğü'nün 7 Kânûn-ı Sâni 1933 gün ve 16442-25 sayılı Maarif Vekâleti'ne yazısı ve eki rapor.

BÜROKRASİMİZ VE ESKİ ESERLERİMİZ : AMCAZADE HÜSEYİN PAŞA YALISI

- 6- Maarif Vekâleti Müzeler Dâiresi'nin 9.7.1933 gün ve 84691 sayılı İstanbul Vâli ve Belediye Başkanlığına yazısı ve eki rapor.
- 7- İstanbul Belediye Başkanlığı'nın 9.7.1934 gün ve 596 sayılı Maarif Vekâleti'ne yazısı ve eki rapor.
- 8- Antiketeler ve Müzeler Müdürlüğü'nün 29 II. Teşrin 1940 gün ve 4034-2400 sayılı, Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'ne yazısı.
- 9- Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'nün 26.12.1940 gün ve 1016 sayılı Antiketeler Müzeler Müdürlüğü'ne yazısı.
- 10- Maarif Vekilliği Antiketeler ve Müzeler Müdürlüğü'nün 1.3.1941 gün ve 378 sayılı İstanbul Vâliliği'ne yazısı.
- 11- Antiketeler ve Müzeler Müdürlüğü'nün 28.I.Kânun 1940 gün ve 2630 sayılı, Abideleri Koruma Heyeti Üyesi Macit Kural'a yazısı.
- 12- Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'nün 12.11.1941 gün ve 88 sayılı Antiketeler ve Müzeler Müdürlüğü'ne yazısı.
- 13- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Umum Müdürlüğü'nün 6.2.1941 gün ve 108 sayılı Maarif Vekilliği'ne yazısı.
- 14- Maarif Vekilliği'nin 3.3.1941 gün ve 4034-381 sayılı İstanbul Arkeoloji Müzeleri Umum Müdürlüğü'ne yazısı.
- 15- İstanbul Belediyesi İstimlak Müdürlüğü'nün 12.6.1941 gün ve 2745 sayılı Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'ne yazısı.
- 16- Antiketeler ve Müzeler Direktörlüğü'nün 2.10.1941 gün ve 4034-2085 sayılı, Vakıflar Umum Müdürlüğü'ne yazısı.
- 17- Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün 1.9.1942 gün ve 138060 sayılı, Maarif Vekâleti'ne yazısı.
- 18- Antiketeler ve Müzeler Müdürlüğü'nün 9.10.1942 gün ve 1805 sayılı Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'ne yazısı.
- 19- Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'nün 28.10.1942 gün ve sayısız. Antiketeler ve Müzeler Müdürlüğü'ne yazısı.
- 20- Maarif Vekilliği'nin 22.12.1942 gün ve 4034-2202 sayılı, Vakıflar Umum Müdürlüğü'ne yazısı.
- 21- Maarif Vekilliği'nin 20.7.1944 gün ve 4034-999 sayılı İstanbul Vâli ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar'a yazısı.
- 22- İstanbul Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü'nün 28.8.1944 gün ve 10247 sayılı, Tahsin Öz'e yazısı.
- 23- Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'nün 3.8.1944 gün ve 10945-840 sayılı İstanbul Belediye Başkanlığı'na yazısı.
- 24- Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'nün 2.9.1944 gün ve 10955-853 sayılı, Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü'ne yazısı.
- 25- Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'nün 27.9.1944 gün ve 11039-952 sayılı, Maarif Vekilliği'ne yazısı.
- 26- Maarif Vekilliği'nin 22.12.1944 gün ve 4034-1702 sayılı, İstanbul Valiliği'ne yazısı.
- 27- İstanbul Belediye Başkanlığı'nın 8.1.1945 gün ve 30 sayılı Maarif Vekâleti'ne yazısı.
- 28- Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'nün 9.3.1946 gün ve 13010-252 sayılı, Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü'ne yazısı.

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI Aralık 1987

- 29- Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü'nün 25.10.1946 gün ve 4034-902 sayılı, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'ne yazısı.
- 30- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün 16.10.1947 gün ve 1162 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'na yazısı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 24.11.1947 gün ve 2852 sayılı, Eski Eserleri Koruma Encümeni Başkanlığı'na yazısı.
- 31- Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 13.12.1947 gün ve 3121 sayılı, Bayındırlık Bakanlığı'na yazısı.
- 32- Türkiye Anıtlar Derneği'nin 28.1.1953 gün ve 559 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'na yazısı.
- 33- Millî Eğitim Bakanlığı'nın 20.2.1953 gün ve 559 sayılı Türkiye Anıtlar Derneği'ne yazısı.
- 34- İstanbul Eski Eserlerini Koruma Encümeni'nin 23.11.1953 gün ve 1912 sayılı Millî Eğitim Vekâleti'ne yazısı.
- 35- Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 9.12.1953 gün ve 4908 sayılı Türkiye Anıtlar Derneği'ne yazısı; Türkiye Anıtlar Derneği'nin 18.1.1954 gün ve 6 sayılı Millî Eğitim Vekâleti'ne yazısı; Millî Eğitim Vekâleti'nin 9.2.1954 gün ve 587 sayılı Türkiye Anıtlar Derneği'ne yazısı.
- 36- Türkiye Anıtlar Derneği'nin 22.4.1954 gün ve 22 sayılı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne yazısı. Muhtemelen parayı derneğe İst. Belediyesi bağışlamıştır: Türk Yüksek Mimarlar Birliği'nin 9.9.1954 gün ve 954 sayılı Millî Eğitim Vekâleti'ne yazısı.
- 37- Türk Yüksek Mimarlar Birliği'nin 9.9.1954 gün ve 954 sayılı Millî Eğitim Vekâleti'ne yazısı.
- 38- Türkiye Anıtlar Derneği İstanbul Şubesi'nin 1.3.1955 gün ve 138 sayılı Millî Eğitim Vekâleti'ne yazısı.
- 39- Maarif Vekâleti'nin 26.6.1957 gün ve 2617 sayılı, İstanbul Rölöve Bürosu Şefliği'ne yazısı.
- 40- Gayri Menkûl Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 10.4. 1968 gün ve 365 sayılı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne yazısı.
- 41- Millî Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 17.4.1968 gün ve 2234 sayılı, İstanbul Vâililiği'ne yazısı.
- 42- Millî Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 3.4.1971 gün ve 1797 sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne yazısı.
- 43- TBMM Kavanin Mecmuası, XI. Devre, 3. İçtimâ, 42. cilt, Ankara, 1960, 28.11.1960 tarih ve 7460 sayılı kânun.
- 44- 13.3.1986 tarihli **Güneş** gazetesi, 3.sayfa, 1.sütun.
- 45- Besim Cecener, "Kültür Mirasımızı Koruma", **Milliyet Kültür Mirasımızı Koruma Semineri Bildiri Özetleri**, İst. 1984, 58.sayfa.
- 46- **Doğan Kuban**, "Tarihî Eser Restorasyonu Üzerine" **Yeni Ufuklar**, 9.yıl, 100.sayı, İst.1960, 260.sayfa.
- 47- Ahmet İsvan, "Kültür Mirasımızı Koruma Semineri Bürokratik Örgütlenme", **Milliyet Kültür Mirasımızı Koruma Semineri Bildiri Özetleri**, İst. 1984, 106.sayfa.
- 48- E. Akurgal, "Örgütlenme ve Eğitim ve Tanıtma Konularında Öneriler", **Milliyet Kültür Mirasımızı Koruma Semineri Bildiri Özetleri**, İst. 1984, 14.sayfa.
- 49- Ulker Guzel, Vakıf Eski Eserleri Korunması Hakkında Rapor, DPT, 1982, 21.sayfa.

Burada kısaca değindiğimiz bu konuyu, hazırlamakta olduğumuz doktora tezimizde daha ayrıntılı olarak ele alacağız.